

Львівська комерційна академія
Кафедра міжнародних економічних відносин

Лектор: М.І.Флейчук
Асист. Чех М.М.

Лекція 5

Концептуальні засади міжнародної економічної інтеграції

Львів, жовтень 2010

ПЛАН

1. Головні концепції міжнародної економічної інтеграції.
2. Форми, стадії та механізми міжнародної економічної інтеграції.
3. Економічні наслідки міжнародної інтеграції.

Теорія митних союзів

1. Сформулювали теорію Бірс (1941), Вінер та Байєр (1950).
2. А.Сміт, Д.Рікардо, МакКуллох аналізували Месенську угоду 1703 року між Англією та Португалією про взаємні преференції в торгівлі, оцінюючи її як таку, що підриває основи вільної торгівлі.
3. Ліст (1885), Грегорі (1921), Габерлер (1936), Джонсон, Купер, Масел (1965), О"Брайєн (1976) та ін. Розглядали різноманітні аспекти митних союзів, які були засновані в 1818-1924 роках (всього 16 союзів).

Існуючі визначення інтеграції можна згрупувати в декілька наукових шкіл сучасної економічної думки, а саме:

- ринкову (принцип *Laissez faire*);
- ринково-інституціональну;
- структурну (структуралістську).

Ринкова школа

- Ринок є найкращим регулятором економіки, який не можуть замінити ніякі штучні механізми з боку держави.
- Міжнародна економічна інтеграція вважається тим глибшою, чим вільнішою є дія ринкових сил та чим меншим є регулюючий вплив держави.

Ринково-інституціональна школа

- Інтеграція – втілення певної єдності економічних та політико-правових аспектів.
- Інтеграція починається з дій урядів, що стосуються усунування дискримінації.

Структурна школа

- Різко критична позиція щодо традиційної теорії міжнародної торгівлі.
- Справжня інтеграція можлива лише на стадії економічного союзу, коли відбувається взаємопроникнення національних господарств, що є невід'ємною частиною процесу зміни їх структури, якого не можна уникнути.
- Під інтеграцією слід розуміти спільну політику зайнятості, спільну монетарну та фіскальну політику, а також спільну антимонопольну політику (П.Стріттен).
- Для повної інтеграції важливі не стільки забезпечення абсолютної свободи руху товарів і факторів виробництва (тобто, свобода дії ринкового механізму), скільки координація економічної політики держав.
- Вищою можливою межею регіональної економічної інтеграції повинна бути раціональна господарська структура всього регіону, що інтегрується та базується на оптимальній економічній політиці.

Альтернативні концепції міжнародної економічної інтеграції:

- модель двошвидкісної Європи
- модель багатошвидкісної Європи
- теорія концентричних кіл
- концепція селективної інтеграції (гнучкої геометрії)
- концепція часткового членства

Міжнародна економічна інтеграція –

процес зближення,
взаємопереплетення, зрощування
національних економік і
формування цілісного
регіонального (міжнародного)
господарського комплексу.

Стадії міжнародної економічної інтеграції

	Стадії інтеграції	Скасування тарифів та квот між учасниками	Спільна система тарифів та квот	Скасування обмежень на рух факторів	Гармонізація та уніфікація економічної політики та інституцій
1.	Преференційна зона	Так*	Ні	Ні	Ні
2.	Зона вільної торгівлі	Так	Ні	Ні	Ні
3.	Частковий митний союз	Ні	Так	Ні	Ні
4.	Митний союз	Так	Так	Ні	Ні
5.	Спільний ринок	Так	Так	Так	Ні
6.	Економічний союз	Так	Так	Так	Так
7.	Повна інтеграція	Так	Так	Так	Так

Усі форми чи типи міжнародної економічної інтеграції здійснюються двома головними методами:

- **Інституціональний метод:** Інтеграція розпочинається і продовжує розвиватись і поглиблюватись адміністративними заходами.
- **Функціональний метод:** Ґрунтується на принципах лібералізації економіки і зовнішньої торгівлі, яка обмежує адміністративні заходи на основі багатосторонньої угоди і забезпечує вільний обмін товарами між країнами згідно до закону попиту і пропозиції, а не адміністративних правил.

Ліберальні механізми та інструменти інтеграції:

- вищий реальний дохід (більші темпи зростання);
- більша рівність можливостей;
- більша рівність доходів;
- більша свобода вибору.

Інтеграційні методи вимагають:

- гармонізації
- координації
- уніфікації економічної та соціальної політики.

Гармонізація

має три головних виміри:

1. Вона означає створення перерозподільчого механізму шляхом запровадження системи трансфертів за допомогою різноманітних фондів.
2. Гармонізація всередині інтеграційної спільноти не може здійснюватись без відповідного зниження її рівня з третіми країнами.
3. Зосередження перерозподілу в інтеграційному об'єднанні сприяє процесу централізації.

- Координація означає добровільне узгодження тих чи інших сфер економічної політики.
- Уніфікація здійснюється на вищих рівнях економічної інтеграції.

За складом учасників виділяють такі типи економічної інтеграції:

- інтеграція розвинутих країн;
- інтеграція країн, що розвиваються;
- інтеграція країн з перехідною економікою;
- інтеграційні об'єднання змішаного типу з повноправною участю розвинутих та периферійних держав

Економічна роль інтеграції:

- інтеграція розширює економічний простір;
- створює більш сприятливі умови для ефективного розміщення продуктивних сил;
- поглиблює регіональний поділ праці на основі порівняльних переваг;
- створює можливості для виробничої та науково-технологічної співпраці;
- поєднує зусилля країн-членів у вирішенні соціально-економічних проблем і визначенні зовнішньоекономічної політики відносно третіх країн.

Макроекономічний ефект інтеграції залежить від таких головних змінних:

- збільшення обсягу та удосконалення структури в торгівлі товарами і послугами між партнерами;
- поліпшення торгового балансу;
- створення робочих місць в країнах, що інтегруються;
- зміни ставок заробітної плати;
- трансформації реального політичного курсу;
- зміни цін;
- акумуляційного ефекту (людський та фізичний капітал);
- створення нових товарів та послуг;
- збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій;
- зміни у ВВП.

Міжнародна економічна інтеграція передбачає два типи доходів та збитків

- статичні доходи та витрати внаслідок перерозподілу існуючого капіталу, праці та інших ресурсів економік-учасниць;
- динамічні ефекти, що впливають на виробничі потужності, продуктивність та зростання економік-учасниць.

Модель розширення торгівлі та зміни напрямів торгівлі

- Три країни (А, В, С) здатні виробляти пшеницю і автомобілі.
- Країна А – виробник обох продуктів з високими витратами.
- Країна В – виробник автомобілів з низькими витратами.
- Країна С – вирощує пшеницю з низькими витратами.
- Країна А та країна В створили митний союз.

Позитивний торговельний ефект митного союзу: розширення торгівлі (доларів)

	Країна А (Порту- галія)	Країна В (Німеччина)	Країна С (Україна)
Питомі витрати (ціна) у виробництві автомобілів	1500	1300	1400
Вартість плюс мито країни А (20%)	1500	1560	1680
Вартість плюс спільне мито (10%) після створення митного союзу	1500	1300	1540

Негативний торговельний ефект МИТНОГО СОЮЗУ: зміна напрямів торгівлі (доларів)

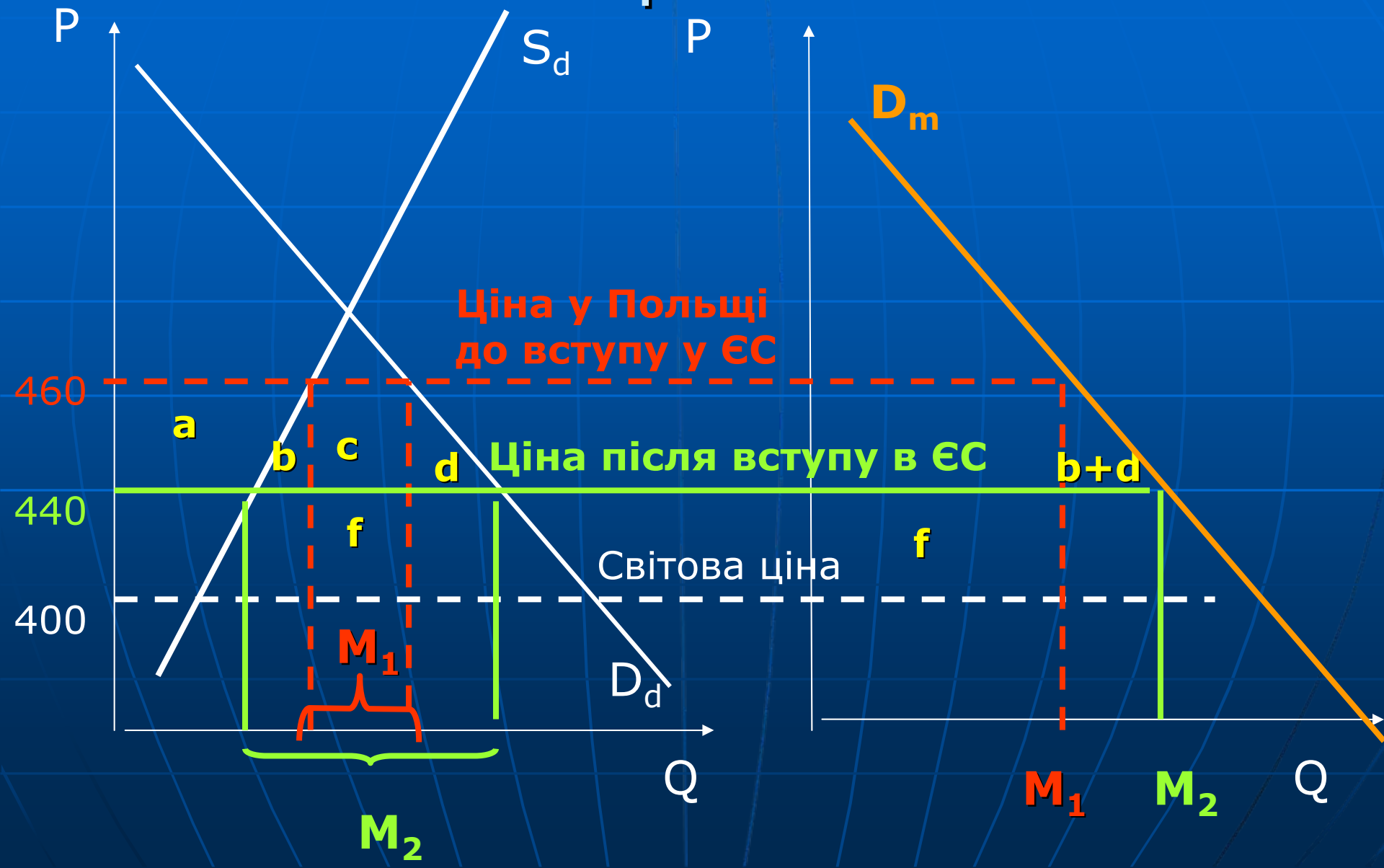
	Країна А (Порту- галія)	Країна В (Німеч- чина)	Країна С (Україна)
Питомі витрати (ціна) у виробництві пшениці	5,00	4,20	3,80
Вартість плюс мито країни А (25%)	5,00	5,25	4,75
Вартість плюс спільне мито (20%) після створення митного союзу	5,00	4,20	4,56

Митний союз швидше розширює торгівлю, ніж змінює її напрями, за таких обставин:

- Економіки країн-учасниць надзвичайно конкурентоспроможні і мають багато профільні моделі виробництва.
- Чим більший розмір митного союзу (його частка у світовій торгівлі та виробництві), тим більша ймовірність, що виробники з низькими витратами будуть входити в цей союз.
- Чим більші мита країн-учасниць до союзу, тим більша ймовірність розширення торгівлі тими товарами, які раніше були захищені від імпорту.
- Чим менша відстань між країнами-учасницями, тим більша можливість для розширення торгівлі (внаслідок низьких витрат на фізичне переміщення).

Модель розширення-згортання торгівлі

- Область $(a+b+c+d)$ виграш для споживачів;
- Збитки польських виробників (область a);
- (область $b+d$) – виграш держави;
- (область f) – програш держави;

- Якщо $f < b + d$ – для держави виграш;
- Якщо $f > b + d$ – для держави програш

Виграшу для країни можна очікувати, коли:

- (1) якщо в даній країні попит на імпорт характеризується високою еластичністю;
- (2) якщо приєднання до митного союзу приведе до значного зниження внутрішніх цін в країні;
- (3) якщо менша різниця в рівнях цін в країнах-партнерах по союзу і в третіх країнах.

Висновки:

- Чистий ефект митного союзу на добробут більше залежить від чистого балансу ефектів виробництва та споживання, пов'язаних із розширенням та зміною напрямків торгівлі, а також будь-якими змінами в розподілі доходу.
- Розширення торгівлі підвищує ефективність світової економіки шляхом заміни виробництва з вищими витратами на виробництво з нижчими витратами (воно узгоджує виробничі можливості та споживчі переваги союзу).
- Зміна напрямів торгівлі знижує світовий потенційний добробут заміщення виробництва з нижчими витратами поза союзом на виробництво з вищими витратами в межах союзу.
- Розширення торгівлі збільшує вибір споживачів; зміна напрямів торгівлі зменшує його.

Найбільш очевидним наслідком МИТНОГО СОЮЗУ є розширення ринку:

- 1. Виробники (та споживачі) користуються вільним доступом до національних ринків усіх країн-учасниць, де раніше їхній доступ був блокований імпорнтними обмеженнями.
- 2. Розширення ринку сприяє економії масштабу.
- 3. Більш місткий ринок поживає конкуренцію.
- 4. Поєднання економії масштабу та посиленої конкуренції сприяє збільшенню розмірів компаній, чи через внутрішнє зростання, чи об'єднання або поглинання.
- 5. Потужніші фірми мають більшу здатність фінансувати наукові дослідження та розробки.
- 6. Більший ринок залучає нові інвестиції в інфраструктуру.
- 7. Знижується підприємницький ризик.

4. Інституціональні теорії інтеграції.

1. Федералізм
2. Трансакційний підхід
3. Теорія функціоналізму
4. Неофункціоналізм
5. Реалістичний підхід.
6. Теорія взаємозалежності або теорія режимів.
7. Інституціоналізм.

Федералізм (Куденгув-Калегрі, Жан Монне, Вальтер Галлштайн, Альтієро Спінеллі):

- Вирішення проблем конфронтації європейських націй.
- Сполучені Штати Європи.
- Вступ нових 10 країн → ідеї федералізму знову розглядаються як один з перспективних напрямів розвитку ЄС.
- Європейська конвенція: Європейська Конституція та європейське громадянство.

ЄС до та після 2005 р.

КРИТИКА:

Федеративна теорія залишається своєрідною стратегією досягнення спільних цілей європейських країн, а не теорією, яка пояснює реальні інтеграційні процеси.

Трансакційний підхід (Дойч):

- Досліджуються передумови інтеграції.
- Соціальний, культурний та політичний обмін є тими факторами, які напряду впливають на виникнення та розвиток інтеграційних процесів.
- Економічна інтеграція є лише необхідною ланкою до створення політичного союзу.

КРИТИКА:

Методологічна слабкість.

Теорія функціоналізму (Девід Мітрานі,

Жан Монне, Робер Шуман) :

- 1. Поєднання спільних інтересів без шкоди для індивідуальних інтересів.
- 2. Опозиція до націоналізму та територіальної організації системи влади.
- 3. Критика федералізму.
- 4. Розмежування політично-конституційного та технічно-функціонального співробітництва.

КРИТИКА:

- 1. Неможливо провести чітке розмежування між функціонально-технічними та політичними елементами міжнародного співробітництва.
- 2. Економічна інтеграція часто є наслідком політичних процесів, а також має політичні результати (Ернст Хаас).

Неофункціоналізм (Ернст Хаас):

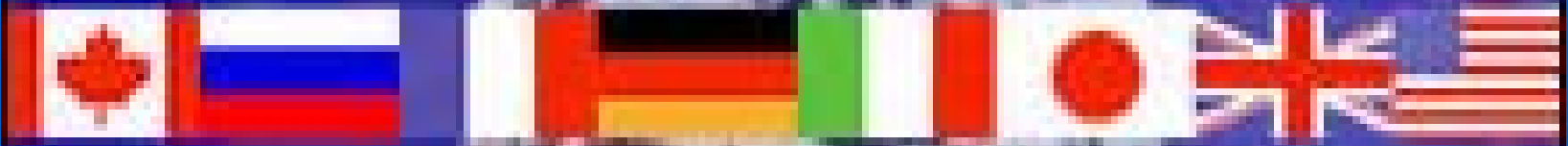
- 1. Функціональна теорія + реальні процеси європейської інтеграції.
- 2. Дослідження ролі наднаціональних інститутів у розвитку інтеграції.
- 3. Ефект політичного переливання: постійна трансформація соціальної поведінки є джерелом динамізму інтеграційних процесів.
- 4. Ефект географічного переливання: розвиток співробітництва між певною групою країн може впливати на поведінку інших країн.
- 5. Функціональне переливання.

КРИТИКА:

Реалістичний підхід.

Реалістичний підхід (Моргенто, Стенлі Хоффман):

- 1. Домінуючі позиції у світовій політичній системі займають раціональні держави, які можуть використовувати силу для досягнення своїх цілей, насамперед безпеки.
- 2. Співробітництво між державами може мати лише тимчасовий характер.
- 3. Міжурядовий підхід до економічної інтеграції.

Теорія взаємозалежності або теорія режимів:

- 1. Національні держави є фрагментованими, а транснаціональні актори (наприклад, багатонаціональні корпорації) спроможні впливати на поведінку національних урядів та схилити їх до участі в інтеграційних об'єднаннях.
- 2. Співробітництво між державами є неминучим результатом їх взаємозалежності.

Дякуємо за увагу!